

“Moet Ik Mijn Keppeltje Wegdoen?” - Een studie over hoofdbedekking.

Een Joods perspectief van 1 Korinthiërs 11:2-16

(door Tim Hegg • TorahResource)

Misschien doet alleen al de titel van deze studie je wenkbrauwen fronsen. Misschien zal je zelfs opstandige gevoelens ervaren bij het doornemen van deze studie, vooral als je een jarenlange christelijke traditie gewend bent. Heb je ooit al eens jezelf de vraag gesteld of het zou kunnen dat onze christelijke theologen zich op dit punt vergist hebben in hun interpretatie van de Schrift? Zou het kunnen dat ze de jood Paulus met “christelijke” ogen vanuit onze westerse cultuur anno 2000 gelezen hebben? Waren zij zich wel bewust van het feit dat de christelijke kerk voornamelijk pas sinds het concilie van Nice in 325 een christelijke theologie is gaan ontwikkelen die komaf maakte met de joodse religie waarin ook onze Here geleefd had. Onze Here zei eens tegen zijn vragenstellers: “**Hoe** leest gij?” (Luc.10:26, NBG-51) Met welk motief? Willen we ons spiegelen aan de gemeente van Berea, waarover zo positief gesproken werd in Hand.17:11? Willen we Paulus’ brieven begrijpen; moeten we dan niet trachten te weten te komen:

- Wat de problemen waren in Korinthe?
- Wat de mogelijke aanleiding was?
- Of de gemeente puur heidens van oorsprong was, dan wel gemengd joods-heidens?
- Hoe de kleding en gedragscultuur in **die tijd** op die plaats was?
- En begrijp ik de zegswijzen en uitdrukkingen uit Paulus’ cultuur?

M.i. heeft Tim Hegg zich dergelijke en nog meer vragen ook gesteld.

Marcel Achten

Verklarende woordenlijst

Am haAretz volk van het land; gewoon volk, vaak ongeletterd

Ekklesia uitgeroepen

Gnostici Personen die in het gnosticisme geloven of dit aanhangen. De term *gnosticisme* (soms ook wel *gnostiek* genoemd) is etymologisch afkomstig van het Griekse woord voor kennis, *gnosis* (γνῶσις; zie Lucas 11:52). *Gnosis* duidt op mystieke, geheime (in de betekenis van verborgen) kennis. Gnosticisme is een verzamelnaam voor een brede waaier aan mystiek-religieuze stromingen die stammen van voor het begin van de huidige jaartelling en een bloei kenden in de 2e en 3e eeuw. Vanwege zijn occulte (geheime) karakter is het moeilijk een duidelijk beeld te krijgen van het gnosticisme. De hedendaagse kennis over de leringen uit het gnosticisme bestaat overwegend uit gevonden teksten van stromingen, die ontstonden uit de confrontatie met het christendom en daarom tot de gnostiek gerekend worden.

Halacha (voorgeschreven) gedragsregels

Halachot meervoud van Halacha

Halahische naar de Halacha

Haver/Chaver vriend

Josephus Flavius Josephus (37 - ±100) was een Joodse geschiedschrijver

Lxx 3 letters die in het latijn 70 aangeven; een verwijzing naar de Septuagint; d.i. de Griekse vertaling van het OT door 70 rabbijnen, tussen circa 250 - 100 v.Chr. gemaakt.

Misjna	Volgens de joodse traditie heeft <u>God</u> toen Hij aan <u>Mozes</u> de schriftelijke Thora gaf (die men terugvindt in de <u>Tenach</u> of het OT) eveneens een mondelinge toelichting daarop verstrekt, die <i>Misjna</i> wordt genoemd. Verzamelingen hiervan met bijbehorende latere commentaren zijn op een gegeven moment op schrift gesteld. De Misjna bevat leerstellingen van ongeveer 120 joodse geleerden. Omstreeks <u>200</u> heeft <u>rabbi Jehoeda Hanassi</u> , de toenmalige Patriarch van Galilea (ca. 135- 200) uiteindelijk al deze Misjnaverzamelingen gerangschikt en tot een systematisch geheel gesmeed.
Onkelos	beroemde <u>Joodse proseliet</u> (ca. <u>35</u> - <u>120</u>) die bekend is om zijn verklarende vertaling van de <u>Thora</u> in het <u>Aramees</u> . Hij was een neef van de <u>Romeinse keizer Titus</u> .
Philo	Philo van Alexandrië (<u>20 v.Chr.</u> - <u>40 n.Chr.</u>) was een <u>gehelleniseerde Joods filosoof</u> , afkomstig uit <u>Alexandrië</u> in <u>Egypte</u> . Hij bekleedde een leidende positie binnen de <u>Joodse gemeenschap in Alexandrië</u> . Zijn werk bevat zowel elementen van het <u>joodse denken</u> als van het Griekse denken en het doel dat hij vooropstelde was het verzoenen van beide tradities. Hierbij maakte hij gebruik van <u>allegorische verhalen</u> .
Rashi	<u>Rabbi Sjloomo ben Jitschaki</u> was een <u>Franse rabbijn</u> uit de Middeleeuwen (<u>Troyes, 1040 – 1105</u>), die tot op de dag van vandaag wordt beschouwd als de meest vermaarde en belangwekkende verklaarder van de <u>Tenach</u> en <u>Talmoed</u> .
Rav	afkorting voor Rabbijn
Shekhina	geeft de <u>Goddelijke aanwezigheid</u> aan; de stralende aanwezigheid van God zelf.
Shema	betekent 'hoor'; het is een aanduiding voor het meest centrale gebed in het Jodendom: <i>Hoor, Israël: de HERE is onze God; de HERE is één! Gij zult de HERE, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht. Wat ik u heden gebied, zal in uw hart zijn, gij zult het uw kinderen inprenten en daarover spreken, wanneer gij in uw huis zit, wanneer gij onderweg zijt, wanneer gij nederligt en wanneer gij opstaat. Gij zult het ook tot een teken op uw hand binden en het zal u een voorhoofdsband tussen uw ogen zijn, en gij zult ze schrijven op de deurposten van uw huis en aan uw poorten.</i> (NBG-51, Deut.6:4-9)
Talliet	een vierhoekige omzoomd kleed met aan de vier hoeken draadjes, <i>tzitziet</i> geheten, dat door mannen gedragen wordt tijdens het gebed.
Tallietot	meervoud van Talliet
Talmoed	na de <u>Tenach</u> (Wet, Profeten en Geschriften; d.i. het "Oude Testament") het belangrijkste boek binnen het <u>jodendom</u> . Het bevat de commentaren van belangrijke <u>rabbijnen</u> en andere schriftgeleerden op de Tenach, veelal in de vorm van discussies tussen voor- en tegenstanders van een bepaald standpunt. Door deze aanvankelijk mondelinge traditie van uitlegging en verklaring van <i>de Wet en profeten</i> vanaf de tijd van <u>Mozes</u> is er zo een zeer uitgebreid samenstelsel van alle mogelijke uitleggingen, wetprecedenten, anekdotes, legenden en mythen verzameld. De Talmoed wordt vanwege zijn omvang meestal als een serie boeken uitgegeven. De Talmoed bestaat uit: de <u>Misjna</u> (commentaren op de Tenach, schriftelijk vastgelegd rond <u>200 n.Chr.</u>) en de <u>Gemara</u> (de commentaren op de Misjna).
Techeilet	de hemelsblauwe kleur die destijds nodig was voor de <i>Tzitzit</i>
Tefillin	zijn riemen waaraan doosjes zitten met teksten uit de <u>Pentateuch</u> ; 'gebedsriemen' genoemd.
Thora	Onderwijzing - in ruime zin wordt er de Tenach (Bijbel) mee bedoeld; in enge zin de <u>Pentateuch</u> van Mozes (Genesis - Deuteronomium).
Tzitzit	Gedenkkwasten (met een blauwe draad) als hulp om de geboden in gedachten te houden (Num.15:38-40).

Should I Remove My Kippah?

A Jewish Perspective of 1 Corinthians 11:2-16

Tim Hegg • TorahResource

©2001 All rights reserved

Background

On Shabbat I worship at Beit Hallel, a messianic congregation in Tacoma. As one of the teachers in this congregation, I field questions and concerns, especially from those who regularly visit our services or festival celebrations. Usually the questions of on-lookers have to do with Judaism in general, and the matters of the Torah in specific. It is not uncommon, however, to be asked about Paul's instructions in 1Cor 11 and how we justify men wearing *Kippot* or Yarmulkes (the Yiddish equivalent). Recently I was asked to listen to a message delivered by a popular radio preacher who was teaching a series on 1 Corinthians. What troubled the person who suggested I listen was the manner in which this radio teacher belittled Jewish men for wearing "beanies" on their heads when they came into a synagogue. (He informed the people that the word "they" use for these "beanies" is too difficult to pronounce.) He went on to teach his listeners that Jewish men wear something on their heads as a sign of shame and guilt, which is why Paul, in 1Cor 11, commands the Christian men not to wear anything on their heads—they've been forgiven by the blood of Christ. Obviously, anyone believing what this teacher said and then visiting Beit Hallel would be either very confused or very put-out, because "beanies" abound!

Aside from the somewhat off-handed mannerisms of this radio preacher, the fact remains that if Paul commands men not to wear anything on their heads when praying or prophesying, then Jewish or not, those who follow Yeshua as Messiah should follow the *halachah* of His apostle. The issue is, does Paul, in fact, prohibit a man from wearing anything on his head when he prays in the assembly?

A number of questions immediately arose in my mind. (1) Was the Corinthian congregation exclusively Gentile, or was there a Jewish constituency in the Christian community? If there were a strong Jewish segment of the Corinthian congregation, was it a 1st Century practice for men to cover their heads in the place of worship, or was this only a later custom? What about the

Moet Ik Mijn Keppeltje Wegdoen?

Een Joods perspectief van 1 Korinthiërs 11:2-16

Tim Hegg • TorahResource

© 2001 Alle rechten voorbehouden

Achtergrond

Op Sjabbat vereer ik in Beit Hallel, een messiaanse gemeente in Tacoma. Als een van de leraren in deze gemeente, bemerkte ik vragen en bezorgdheid, in het bijzonder van degenen die regelmatig onze diensten of feestvieringen bezoeken. De vragen van de toeschouwers hebben meestal te maken met het Judaïsme in het algemeen, en de kwesties van de Thora in het bijzonder. Het is echter niet ongewoon om vragen te krijgen over Paulus' instructies in 1 Kor 11, en hoe we rechtvaardigen dat mannen *Kippot* of keppeltjes (het Jiddische equivalent) dragen. Onlangs werd me gevraagd om naar een boodschap van een populaire radioprediker te luisteren, die een serie lessen over 1 Korintiërs gaf. Waar de persoon beroerde, die me voorstelde mee te luisteren, was de wijze waarop deze radioleraar joodse mannen kleineerde voor het dragen van "schooljongenpetten" op hun hoofd als ze naar een synagoge gingen. (Hij deelde de mensen mee dat het woord dat "zij" voor deze "mutsen" gebruiken te moeilijk was om uit te spreken.) Hij ging verder met zijn toehoorders te leren dat joodse mannen iets op hun hoofd dragen als een teken van schaamte en schuld, en dat dit de reden is waarom Paulus in 1 Kor 11 de christelijke mannen gebied niets op hun hoofd te dragen – aan hen is vergeving geschonken door het bloed van Christus. Uiteraard zou iedereen die gelooft wat deze leraar zei en vervolgens een bezoek aan Beit Hallel bracht, ofwel zeer in de war zijn of ontdaan, omwille van de overvloed aan "petten"! Los van de ietwat nonchalante maniertjes van deze radioprediker, blijft het een feit dat als Paulus mannen, joodse of andere, opdraagt om niet iets op hun hoofden te dragen wanneer ze bidden of profeteren, dat zij die Yeshua als de Messias volgen de *halachah* (gedrag) van Zijn apostel zouden moeten volgen. De kwestie is of Paulus **een man feitelijk het dragen van iets op zijn hoofd verbiedt** als hij in de samenkomst bidt?

Er kwamen meteen een aantal vragen bij mij op. (1) Was de gemeente van Korinthe uitsluitend niet-joods, of was er een joodse aanwezigheid in de christelijke gemeenschap? Als er een sterk joods segment bij de gemeente van Korinthe was, was het dan een 1ste eeuw praktijk dat mannen hun hoofd in de plaats van verering bedekten, of was dit slechts een later gebruik? Hoe zit het

tallit (prayer shawl)? Was it customary in the 1st Century to put the tallit over the head while praying? (2) If Paul is prohibiting a man from wearing anything on his head while worshipping in prayer or prophecy, what about the priests who wear hats when they minister in the Temple? And, if the priests wear hats as instructed by God Himself, how could an argument from the creative order of male and female be used to ban headgear for men? (3) What is the terminology for "veil" or "covering"? Why is Paul concerned about a woman's hair if he expects it to be covered? Why does he end the argument by stating that a woman's hair is given to her "for a covering," where the Greek word translated "for" is *anti*, *anti*, which often has the meaning "instead of" if all along he has commanded the woman to wear a covering?

1. Was the Corinthian congregation primarily made up of Gentiles or was there a significant Jewish element within the congregation?

The question of whether or not there was a Jewish constituency in the Corinthian congregation is an important question for a number of reasons. First, a Jewish presence in the assembly would automatically mean that Jewish questions would be raised in any *halachic* discussion. The subject of 1Cor 11 would certainly fall in this category. Secondly, one would presume that members of the community would make trips to Jerusalem for festivals and other important days, strengthening the ties with the Temple and the functioning priesthood there. Finally, Paul does not differentiate between Jews and Gentiles when it comes to obeying God. He did not see two standards of living, one for Gentile and another for Jewish believers. Thus if Paul considered it inappropriate for men to wear something on their heads while praying, his ruling would apply equally to Jews and Gentiles. The history of Corinth and her population is not completely clear. Philo, in mentioning Corinth by name, might well imply a strong Jewish population there.¹ Acts 18:2 might indicate that Jews fled to Corinth when Tiberius expelled them from Rome in 19 C.E. We know that a synagogue existed in Corinth (Acts 18:4) and a lintel from a synagogue doorway has been recovered.² Bauer had

met de tallit (gebedsmantel)? Was het in de 1ste eeuw gebruikelijk om de tallit over z'n hoofd te doen tijdens het bidden? (2) Als Paulus **een man verbiedt** van iets op zijn hoofd te dragen bij het vereren door gebed of profetie, hoe zit het dan met de priesters die hoeden dragen wanneer zij in de Tempel dienen? En, als de priesters in opdracht van God Zelf hoeden dragen, hoe kon een argument vanuit de scheppingsorde van mannelijk en vrouwelijk, worden gebruikt om **hoofddeksels voor mannen te verbieden**? (3) Wat is de terminologie voor "sluier" of "bedekking"? Waarom is Paulus bezorgd over het haar van een vrouw, als hij verwacht dat het gedekt moet zijn? Waarom eindigt hij het argument door te stellen dat **bij een vrouw het haar** "tot een bedekking" gegeven is - waar het Griekse woord vertaald als "tot" *anti*, *anti*, is dat vaak de betekenis "daarentegen" heeft - als hij de hele tijd de vrouw zou bevolen hebben om een bedekking te dragen?

1. Bestond de gemeente van Korinthe voornamelijk uit niet-joden of was er een aanzienlijk Joods element binnen de gemeente?

De vraag of er al dan niet een Joods segment in de Korinthische gemeente was, is voor een aantal redenen een belangrijke vraag. Ten eerste zou een joodse aanwezigheid in de vergadering automatisch betekenen dat bij discussies over *halacha* joodse vragen zouden worden gesteld. Het onderwerp van 1 Kor 11 zou zeker in deze categorie vallen. Ten tweede kan men veronderstellen dat leden van de gemeenschap naar Jeruzalem zouden reizen voor feesten en andere belangrijke dagen; daarmee de banden met de Tempel en het functionerend priesterschap daar versterkend. En tot slot; Paulus maakt geen onderscheid tussen Joden en niet-joden als het erom gaat om God te gehoorzamen. Hij zag geen twee levensstandaarden, één voor niet-joodse en een andere voor Joodse gelovigen. Als Paulus het dus voor mannen ongepast achtte om tijdens het bidden iets op hun hoofd te dragen, zou zijn regelgeving zowel voor Joden als niet-joden gelden.

De geschiedenis van Korinthe en haar bevolking is niet helemaal duidelijk. Philo, die Korinthe bij naam noemt, laat doorschemeren dat er ook een sterke joodse bevolkingsgroep was.¹ Hand.18:2 zou erop kunnen wijzen dat Joden naar Korinthe vluchtten toen Tiberius hen in het jaar 19 uit Rome verdreef. We weten dat er in Korinthe een synagoge was (Hand.18:4) en een bovendorpel van een synagogedeur teruggevonden werd.²

suggested that the division in the Corinthian congregation was between Jewish and Gentile factions, but this view was mostly abandoned in subsequent years for a theory that the opponents comprised some form of early Gnosticism. Schmithals suggested that they were Jewish Christian Gnostics.³

We know that there were non-Jews in the Corinthian congregation, for Paul makes reference to their idol-worshipping days (1 Kor 12:2). Likewise, it seems highly unlikely that Paul would spend the amount of time he does (1Cor 8-10) on a discussion of meat offered to idols if the group to whom he was writing was primarily Jewish. Yet there is every indication that a Jewish population was also extant in the congregation at Corinth. Apollos, a Jew from Alexandria, was one of the recognized teachers. Likewise, Aquila and Priscilla, a Jewish couple according to Acts 18:2, arrived at Corinth shortly before Paul's visit. Moreover, the epistle is full of language and themes that parallel the Judaism of Paul's day. Appeal is made to the Torah in supportive ways,⁴ as is the use of "tradition" as a binding aspect,⁵ and *halachic* decisions given to the Corinthians parallel Jewish *halachot* of Paul's day.⁶

Indeed, Tomson⁷ has shown that the epistle contains a great deal of Jewish traditional law and that in many instances Paul is establishing *halachah* for the Messianic community after the pattern of Jewish *halachah*. Paul appears to quote Ben Sira (Sir 37:28) in the twice repeated "all things are lawful, but not all things edify," a work which enjoyed wide rabbinic discussion.

The text itself also suggests the presence of a significant Jewish segment in the Corinthian congregation. Note the following:

1:23, 24	Paulus predikt het evangelie aan joden en niet-joden
7:18f	Indien besneden, blijf zo, indien onbesneden, blijf zo
10:32	"Geef geen aanstoot noch aan Jood noch aan Griek noch aan de <i>ekklesia</i> van God"
12:13	"Want door één Geest zijn wij allen tot een lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken"

Summary

It appears most likely that there was, in fact, a Jewish presence in the congregation at Corinth and from this we ought to conclude that Paul would have taken this into account as he structured the *halachah* of worship for the assembly.

Bauer opperde dat de verdeeldheid in de gemeente van Korinthe tussen joodse en niet-Joodse groeperingen was, maar deze opvatting werd vooral in de daaropvolgende jaren verlaten voor een theorie dat de tegenstanders uit een soort vroege gnostici bestonden. Schmithals gesuggereert dat het Joods-christelijke gnostici waren.³

We weten dat er niet-joden in de gemeente van Korinthe waren, want Paulus maakt een verwijzing naar hun afgod vereringdagen (1 Kor 12:2). Ook lijkt het zeer onwaarschijnlijk dat Paulus zoveel tijd zou besteden als hij doet (1 Kor 8-10) aan een discussie over vlees dat aan afgoden is geofferd indien de groep waaraan hij schreef vooral joods was. Toch wijst er alles op dat een Joodse bevolking in de gemeente in Korinthe aanwezig was. Apollos, een jood uit Alexandrië, was één van de erkende leraren. Evenzo kwamen Aquila en Priscilla, een joods echtpaar volgens Hand. 18:2, kort voor het bezoek van Paulus in Korinthe. Bovendien staat de brief vol van taal en thema's die met het Judaïsme van Paulus' dagen samenhangen. Ter ondersteuning werd beroep op de Thora gedaan⁴ - wegens de aanduiding "overleveringen" als een bindend element⁵ - en de aan de Korintiërs gegeven *halachische* beslissingen komen overeen met de Joodse *halachot* van Paulus' dagen.⁶

Tomson⁷ heeft aangetoond dat de brief inderdaad veel joodse traditionele wetgeving bevat en dat Paulus in veel gevallen naar het patroon van de Joodse *halachah* voor de Messiaanse gemeenschap *halachah* vaststelt. Paulus lijkt Ben Sira (Sir 37:28) te citeren met het tweemaal herhaalde "alle dingen zijn mij geoorloofd, maar niet alle dingen stichten,"⁸ een werk waarover door rabbijnen uitgebreid gediscussieerd werd.

Ook de tekst zelf veronderstelt de aanwezigheid van een aanzienlijke Joods segment in de gemeente van Korinthe. Let op het volgende:

Samenvatting

Het lijkt zeer waarschijnlijk dat er in de gemeente van Korinthe, inderdaad, een Joodse aanwezigheid was en hiervan uitgaande moeten we concluderen dat Paulus hiermee rekening zal hebben gehouden als hij de *halachah* bij het vereren in de samenkomst structureerde.

2. What was the common practice of Jewish men in 1st Century synagogue worship? Was it traditional to cover the head with some kind of hat or with the tallit (prayer shawl)?

Once we have accepted the fact that there was a Jewish constituency in the congregation at Corinth and that it therefore continued to function as a synagogue community, it seems logical to ask whether or not the men would have covered their heads in worship as a matter of their Jewish tradition.

We may begin by reminding ourselves that the priests in the Temple were required to wear a turban of cloth on their heads⁹, the High Priest having an additional golden plate, called a *tzitz* (צִיץ, "ornament"?)¹⁰ and described as *nezer* (נֵזֶר, "crown")¹¹ attached to the band of the miter with a cord of *techeilet*. Obviously, these priestly garments were in use during the 2nd Temple period. On this fact alone it seems incredible that Paul would argue on the basis of the created order that men wearing something on their heads while engaging in worship are doing something dishonorable.¹³ Murphy-O'Connor agrees:

Since Paul grew up in a tradition where priests prayed with turbans on their heads, it is impossible to imagine him being disturbed to the extent indicated by the emotional tone of this passage simply because a man prayed with something on his head.¹⁴

The tallit or prayer shawl has its roots in antiquity, though most likely the four-cornered garment to which the *tzitzit* (צִיִּצִית, *tzitzit*)¹⁵ were attached was simply the common outer garment worn by men in the ancient Near East. The commandment of Num 15:37-41 instructed Israel that tassels or *tzitzit* were to be worn on the four-corners of the garment (cp. Deut 22:12). It was common in ancient societies for men to wear the outer garment wrapped around the body with the access thrown over the left shoulder.¹⁶ On the "Black Obelisk" of Shalmaneser III (858-824 BCE), Jehu king of Israel is shown wearing a fringed outer garment with tassels on a section thrown over the shoulder.¹⁷ Oesterley¹⁸ suggests that the "hem" of Yeshua's garment which the woman with the flow of blood touched (Matt 9:20, cf. 14:36) was a similar

2. Wat was de gangbare synagoge aanbiddingpraktijk bij Joodse mannen in de 1ste eeuw? Was het gebruikelijk het hoofd met een soort hoed of met de talliet (gebedsmantel) te bedekken?

Nu we het feit hebben aanvaard dat er een Joodse groepering in de gemeente van Korinthe was en dat zij dus als een synagoge gemeenschap bleef functioneren, lijkt het logisch om de vraag te stellen of de mannen al dan niet hun hoofd bij het aanbidden hebben bedekt omwille van hun Joodse traditie.

We kunnen beginnen met onszelf eraan te herinneren dat de priesters in de Tempel een tulband van doek op hun hoofd moesten dragen⁹; de Hogepriester had bovendien een gouden plaat, *tzitz* (צִיץ, "ornament"?)¹⁰ genaamd welke met *nezer* (נֵזֶר, "kroon")¹¹ werd aangeduid en met een snoer van *techeilet* aan de tulband gehecht. Deze priestergewaden waren tijdens de 2de Tempel periode uiteraard in gebruik.¹² Omwille van dit feit alleen al lijkt het ongeloofwaardig dat Paulus op basis van de geschapen orde zou zeggen dat mannen iets oneerbaars doen als ze iets op hun hoofd dragen terwijl zij aan het vereren zijn.¹³ Murphy-O'Connor stemt daarmee in:

Aangezien Paulus in een traditie opgroeide waar priesters met tulbanden op hun hoofd baden, is het onmogelijk ons voor te stellen dat hij in zo'n mate vanstreek zou zijn als door de emotionele toon van deze passage wordt aangegeven, enkel maar omdat een man met iets op zijn hoofd bad.¹⁴

De talliet of gebedsmantel heeft z'n wortels in de oudheid, hoewel het hoogst waarschijnlijk is dat het vierhoekige kledingstuk waaraan de *tzitzit* (צִיִּצִית, kwasten)¹⁵ gehecht waren, gewoon het bovenkleed was dat in het oude Nabije Oosten door mannen werd gedragen. Het gebod in Num. 15:37-41 droeg Israël op om kwastjes of *tzitzit* op de vier hoeken van het kledingstuk te gedragen (vgl. Deut 22:12). Het was in de oude samenlevingen voor mannen gebruikelijk om het buitenste kledingstuk rond het lichaam te wikkelen met de opening over de linker schouder geworpen.¹⁶ Op de "Zwarte Obelisk" van Salmanasser III (858-824 BCE), wordt Jehu, koning van Israël getoond waarbij hij een bovenkleed met franjes en kwastjes draagt dat op een bepaalde plaats over de schouder geworpen is.¹⁷ Oesterley¹⁸ vermoedt dat de 'zoom' van het kleed van Yeshua, die de vrouw met de bloedvloeïng aanraakte (Matt 9:20, vgl. 14:36) een

garment¹⁹ with fringes attached. Such an outer garment (אֲדֵרֶת, *'aderet*) was large enough to cover the head (1 Ki 19:13), and in some instances carried with it the symbol of office or power, as in the mantle of Elijah (1Ki 19:19). In 1st Century Israel the Roman citizen was allowed to wear the toga, a large, semicircular garment draped around the body. Often, however, only the wealthy could afford such a cloak. The Greek *himation* was the more common outer garment for men and women, including the Roman citizens.²⁰ Color and design of the *himation* distinguished the male and female variety, along with stripes of different widths and color which ran around the edge which draped the neck. Yadin discovered garments of this type in the Cave of Letters near the Dead Sea which he dated ca. 90-135 CE, as well as wool dyed with *techeilet* for use in the *tzitzit*. He argues that the stripe framed the face when the *himation* was pulled over the head for prayer or sacrifice.²² Similar garments have been found at En-Gedi and on some of the clothing piled and burned by the last defenders of Masada.²³ Examples of the *himation* may also be seen in the murals of the Dura Europos synagogue.²⁴

The Rabbinic sources indicate that the *tallit* was wrapped around the worshipper while praying. The story is told of Mordechai, who when he saw Haman coming toward him, wrapped himself in his *tallit* and stood before the Holy One in prayer.²⁵ The same is reported of Nakdimon ben Gurion who wrapped himself in a *tallit* as he entered the Beit HaMidrash to pray to God for rain at festival time (so the masses would have drinking water).²⁶ In another place the Midrash asserts that the Rabbis and Sages are known by their wrapping themselves in *tallitot*.²⁷ This most likely accords with Matt 23:5 where Yeshua rebukes the Pharisees for broadening their *tefillin*²⁸ and lengthening their tassels. The Midrash indicates that the *tallit* with its fringes was a mark of privilege and office²⁹ and could denote rank or act as a mark of piety. The Talmud explains that the wearing of the tassels distinguished between a *haver* and the *am ha-aretz*.

Hurley states it in these terms when discussing the common four-cornered garment to which was attached the fringes:

soortgelijk kledingstuk¹⁹ was, met daaraan franjes bevestigd. Zulk een bovenkledingstuk (אֲדֵרֶת, *'aderet*) was **groot genoeg om het hoofd te bedekken** (1 Kon 19:13), en in sommige gevallen droeg het een symbool van ambt of macht, zoals bij de mantel van Elia (1 Kon 19:19). In het Israël van de 1ste eeuw werd de Romeinse burger toegestaan om de toga te dragen, een groot, halfrond kledingstuk rond het lichaam gedrapeerd. Vaak konden echter alleen de rijken zich een dergelijke mantel veroorloven. Het Griekse *himation* was het meer gewone buitenste kledingstuk voor mannen en vrouwen; ook voor de Romeinse staatsburgers.²⁰ Kleur en ontwerp van de *himation* maakte onderscheid tussen de mannelijke en vrouwelijke, samen met strepen van verschillende breedtes en kleuren die langs de rand liepen welke de hals drapeerde. Yadin ontdekt in de Brieven Grot nabij de Dode Zee kledingstukken van dit type die hij van ca. 90-135 dateerde, alsook met *techeilet* geverfde wol om in de *tzitzit* te verwerken. Hij betoogt dat de streep het gezicht omlijste wanneer de *himation* **over het hoofd werd getrokken om te bidden of te offeren**.²² Soortgelijke kledingstukken zijn bij En-Gedi gevonden en bij sommige door de laatste verdedigers van Masada opgestapelde en verbrande kleding.²³ Voorbeelden van de *himation* kunnen ook op de muurschilderingen van de Dura Europos synagoge worden gezien.²⁴

De rabbijnse bronnen geven aan dat de *tallit* tijdens het bidden rond de aanbieder was gewikkeld. Het verhaal wordt verteld van Mordechai, die toen hij Haman naar hem zag komen, zich in zijn *tallit* wikkelde en voor de Heilige in gebed stond.²⁵ Hetzelfde wordt gemeld van Nakdimon ben Gurion, die zich in een *tallit* hulde als hij de Beit HaMidrash (leerhuis bij de Tempel) binnenkwam om tot God te bidden voor regen tijdens het feest (zodat de massa's drinkwater zouden hebben).²⁶ In een andere plaats stelt de Midrasj dat de rabbi's en wijzen gekend waren van zich in hun *tallietot* te wikkelen.²⁷ Dit komt hoogstwaarschijnlijk overeen met Mat. 23:5, waar Yeshua de Farizeeën berispt voor de verbreding van hun *tefillin*²⁸ en de verlenging van hun kwasten. De Midrasj geeft aan dat de *tallit* met haar franjes een teken van voorrecht en ambt was²⁹ en een rang kon aanduiden of als teken van vroomheid functioneren. De Talmoed legt uit dat het dragen van de kwasten onderscheid maakte tussen een *haver* en de *am ha-aretz*.³⁰

Hurley zegt het op deze manier bij de bespreking van het gebruikelijke vierhoekige kledingstuk waaraan de franjes werden bevestigd:

This garment, the *Tallith* of the *Talmud* and modern Judaism, was spread as a sign of reverence over the head of a Jewish man when he prayed and over a body in the grave. The purpose was that the person might "appear white before God." A similar understanding of purity, white garments, and reverence may be seen throughout both Testaments.³¹

Lightfoot³² claims that the act of covering one's head while praying had a twofold significance: (1) showing reverence to the Holy One, and (2) to show oneself ashamed before God and unworthy to look upon Him. He bases his idea of a covering denoting shame from the Aramaic rendering (in Onkelos) of Hebrew בִּיד רַמָּה (*b'yad ramah*) "with a high hand." Onkelos has גְּלִי בְרִישׁ, "with an uncovered head."³³ From this it is deduced that a covered head must denote "ashamed, without confidence." Jastrow³⁴ suggests that the meaning of the Aramaic phrase גְּלִי בְרִישׁ is simply "openly," making the converse to be "privately." In fact, while the *tallit* may be used in prayers of repentance and sorrow, there is no indication that its primary meaning when covering the worshiper was to portray him as "ashamed." Rather, just the opposite is true. Elbogen writes:

The covering of the head during prayer was related to the wearing of the *tallit*, which had a hood attached to it. It was understood as an expression of submissive respect for the divine majesty; it was also seen as the privilege of a free man that he could remain with covered head. It is Israel's privilege to participate in the revelation of the King of kings [that is, the *Shema*] sitting comfortably with covered head, while the servants of earthly powers must hear all royal proclamations bareheaded in fear and trembling.³⁵

The rabbinic comments which relate the wrapping of oneself "in fear" (Aramaic אִימָה; Hebrew יִרְאָה) should be understood in the sense of "fear of God," that attitude of coming before a great and might King. To suggest (as Lightfoot does) that Paul prohibits men from worshipping with heads covered because now, as the redeemed of Christ, they no longer need to be ashamed, is to miss the point. From a Jewish perspective, prayer is an invitation to communion with the King, and such communion should be entered in רִצּוֹן בעת at an appropriate time, and בִּירְאָתָךְ, in awe

Dit kledingstuk, de *Talliet* van de *Talmoed* en het hedendaagse jodendom, werd als een teken van eerbied **over het hoofd** gespreid van een joodse man als hij bad en over een lichaam in het graf. De bedoeling was dat de persoon "wit voor God zou kunnen blijken." Een soortgelijk begrip van zuiverheid, witte gewaden, en eerbied kan door de beide Testamenten heen worden gezien.³¹

Lightfoot³² beweert dat de **handeling van het hoofd tijdens het bidden bedekken** een tweeledige betekenis had: (1) eerbied tonen voor de Heilige, en (2) zichzelf beschaamd tonen voor God en onwaardig om op Hem te zien. Hij baseert zijn idee dat een bedekking schaamte aangeeft op de Aramese vertaling (bij Onkelos) van het Hebreeuwse בִּיד רַמָּה (*b'yad ramah*) "met een hoge hand." Onkelos heeft (hier) גְּלִי בְרִישׁ (staan), d.w.z. "met een onbedekt hoofd"³³. Hieruit wordt afgeleid dat een bedekt hoofd "beschaamd, zonder vertrouwen" moet aangeven. (Maar) Jastrow³⁴ oppert dat de Aramese zinsnede גְּלִי בְרִישׁ eenvoudig "voor allen zichtbaar" betekent, het omgekeerde van "privé." In feite, alhoewel de *tallit* bij gebeden van berouw en verdriet kan gebruikt zijn, is er geen aanwijzing dat haar eerste betekenis was van de aanbieder die zich bedekte als "beschaamd" af te schilderen. Integendeel, juist het tegenovergestelde is waar. Elbogen schrijft:

De **bedekking van het hoofd tijdens het bidden** had te maken met het dragen van de *talliet*, die daaraan een capuchon had. Het werd opgevat als een uitdrukking van onderdanig respect voor de goddelijke majesteit, maar werd ook gezien als het voorrecht van een vrij man, dat hij kon blijven met bedekt hoofd. Het is het voorrecht van Israël om deel te nemen in de openbaring van de Koning der koningen [dat is, het *Shema*] comfortabel zitten met **bedekt hoofd**, terwijl de dienaars van aardse machten alle koninklijke proclamaties blootshoofds moet aanhoren in angst en beven.³⁵

De rabbijnse commentaren m.b.t. het zich wikkelen "in angst" (Aramees אִימָה; Hebreeuws יִרְאָה) moet worden begrepen in de zin van "vreze des Heren," een houding zoals bij het verschijnen voor een grote en machtige Koning. **Vermoeden** (zoals Lightfoot doet) **dat Paulus mannen verbiedt te aanbidden met bedekt hoofd** omdat zij zich nu, als de verlost van Christus, niet langer behoeven te schamen, **is het punt missen**. Vanuit een Joods perspectief, is het gebed een uitnodiging tot gemeenschap met de Koning, en een dergelijke gemeenschap moet worden aangegaan בעת רִצּוֹן op een gepaste tijd, en בִּירְאָתָךְ, met ontzag voor U.³⁶

of You.³⁶ Additionally, the *tallit* allows private communion (if desired) within the context of congregational worship. Thus, the rabbinic sources take the general view that covering one's head while praying, whether with hat or *tallit*, is a sign of respect to God in Whose presence the congregation has gathered. The Talmud gives this viewpoint:

Rav Huna did not walk four *amot* bareheaded; he would say, 'The *Shekhina* is above my head.'³⁷ Cover your head so that reverence for God be upon you.³⁸

Furthermore, as far as the Talmud is concerned, it would have been the norm for a person reciting the *Shema'* to cover his head with the *tallit*. In a discussion of what constitutes an interruption in the reciting of the *Shema'* such that one needed to begin again, the Talmud notes:

And R. Hanina said, 'I saw Rabbi [while reciting the Prayer] belch and yawn and sneeze and spit and adjust his garment, but he did not pull it over him; and when he yawned, he would put his hand to his chin.'³⁹

The interpretation given to the phrase "he did not pull it over him" by Rashi is that "he did not pull it over him if it fell off his head while reciting the prayer, for this would constitute an interruption." R. Hananel suggests, however, that the interpretation should be that "he arranged his garments so that the *tallit* would not fall off of his head." Whatever the case, having the head covered with the cloak (*tallit*) was taken as normative for reciting the prayers.⁴⁰ The actual phrase in question is מִתְעַטֵּף לֹא הָיָה, "but he did not cover himself."

Summary

There appears to be sufficient evidence to suggest that covering the head while praying was not uncommon for men in the early centuries of the Common Era.⁴¹ Though it may not have been a universal ruling in the throughout the wider Judaism as became the case in later times, it was, nonetheless, practiced by Jews in their places of prayer and was common enough to be considered traditional. As such, we should attempt to see how Paul's directives in 1 Cor 11:2-16 can be understood in light of the synagogue setting of the Corinthian congregation and the traditions they doubtlessly practiced.⁴²

Daarnaast laat de *tallit* privé gemeenschap toe (indien gewenst) binnen het kader van de gemeentelijke eredienst.

De rabbijnse bronnen huldigen dus de algemene opvatting dat **het hoofd bedekken tijdens het bidden**, zij het met hoed of *tallit*, **een teken van respect voor God is** in Wiens aanwezigheid de gemeente samengekomen is. De Talmoed geeft dit standpunt:

Rav Huna heeft geen vier *amot* (+ 2m) blootshoofds gelopen; hij zou zeggen: 'De *Shekhina* is boven mijn hoofd'³⁷ Bedek uw hoofd zodat eerbied voor God met jou zij.³⁸

Bovendien, voor wat de Talmoed betreft, zou het de norm zijn geweest voor iemand die het *Shema'* uitsprekt, om **zijn hoofd met de *tallit* te bedekken**. In een gedachtenwisseling over wat een onderbreking bij het uitspreken van het *Shema'* is, zodanig dat men opnieuw moet beginnen, noteert de Talmoed:

En R. Hanina zei: 'Ik zag Rabbi [bij het uitspreken van het Gebed] oprispen en geeuwen en niezen en spugen en zijn gewaad in orde brengen, maar hij trok het niet over zich; en toen hij gaapte, bracht hij zijn hand aan zijn kin.'³⁹

De door Rashi gegeven interpretatie aan de zinsnede "hij trok het niet over zich" is dat "hij het niet over zich heen trok zo dat het over zijn hoofd heen viel, terwijl het gebed uitsprak, want dit zou een onderbreking vormen." R. Hananel denkt echter dat de interpretatie moet zijn dat "hij zijn kleren zo schikte dat de *tallit* niet over zijn hoofd heen zou vallen." Wat het ook zij, **het hoofd bedekken met de mantel (*tallit*) werd als norm genomen voor het uitspreken van de gebeden**.⁴⁰ De eigenlijke zin in kwestie is אָבֵל לֹא הָיָה מִתְעַטֵּף, "maar hij bedekte zichzelf niet."

Samenvatting

Er lijkt voldoende bewijs te zijn dat er op duidt dat **in de eerste eeuwen** van deze jaartelling **het bedekken van het hoofd tijdens het bidden niet ongebruikelijk was voor mannen**.⁴¹ Hoewel het misschien niet een universele regel was bij het gehele Judaïsme, zoals dat later wel werd, werd het niettemin door joden beoefend in hun gebedsplaatsen en was het voldoende gewoon om als traditioneel te worden beschouwd. Als zodanig, moeten we proberen te zien hoe Paulus' richtlijnen in 1 Kor 11:2-16 kunnen begrepen worden in het licht van de synagoge context van de gemeente in Korinthe en de tradities die zij ongetwijfeld beoefenden.⁴²

3. What is the terminology that Paul uses to describe the "veil" or "covering" in 1Cor 11:2-16?

It is beyond the scope of this paper to consider the entire passage of 1Cor 11:2-16 and the exegetical problems it presents. My specific purpose here, however, is to look at the terminology which is universally translated by such words and phrases as "have something on the head," "uncovered", "covered", "veil", "head covering", etc.

We may begin in verse 4. The NASB translates:

"Every man who has *something* on his head while praying or prophesying, disgraces his head."

The Greek for "has something on his head" is *κατα κεφαλῆς ἔχων*, "having down from the head." First, note that there is no direct object for the verb *ἔχω* and thus the supplied "something" of the NASB. In fact, nowhere in this passage is the noun for "covering" or "veil" used except in v. 15, where Paul says that "her hair is given to her for a covering" (*ἡ κομὴ ἀντι περιβολαίου δέδοται [αὐτῆ]*). Murphy-O'Connor, after noting the 12 other times Paul uses *κατα* with the genitive, concludes that "it [is] unlikely that he would have employed this preposition with the genitive to designate something 'resting upon' the head."⁴³ It would be preferable to retain the regular sense of *κατα* with the genitive⁴⁴ unless something in the context suggests otherwise. This normal usage would suggest an "adversive" sense, and with regard to motion, movement away from.

Most translators, however, look to v. 7 to find a direct object for the "dangling" *ἔχω* of v.4. Seeing in the verb *κατακαλυπτεσθαι* the sense of "covering upon," the gap is filled in for v. 4 to make the two verses parallel. The *καλυπτω* word group, however, needs to be investigated more closely.

If we look first to the Lxx we can see the range of meaning afforded Paul as he used this term with which he was familiar.

Leviticus 13:45 describes the signs which publicly show a leper to be unclean. One of these is loosed hair. The Lxx renders the

3. Welke terminologie gebruikt Paulus om de "sluier" of "bedekking" in 1 Kor 11:2-16 te beschrijven?

Het valt buiten het bestek van dit discussiestuk om de hele passage van 1 Kor 11:2-16, en de exegetische problemen daarbij, te overdenken.

Mijn specifieke bedoeling is echter om hier naar de terminologie te kijken, die algemeen wordt vertaald met woorden en uitdrukkingen als "iets op het hoofd hebben," "onbedekt", "bedekt", "sluier", "hoofd bedekking", enz.

We beginnen met vers 4. De Herziene SV vertaalt:

"Iedere man die bidt of profeteert en *iets op zijn* hoofd heeft, onteert zijn hoofd."

Het Griekse voor "iets op zijn hoofd heeft" is *κατα κεφαλῆς ἔχων*, "neerwaarts van het hoofd hebben." Bemerkt vooreerst dat er geen 'lijdend voorwerp' voor het werkwoord *ἔχω* (hebben) is; vandaar het bijgevoegde "iets" van de HSV. In feite wordt nergens in deze passage het 'zelfstandig naamwoord' voor "bedekking" of "sluier" gebruikt, behalve in vers 15 waar Paulus zegt dat "het haar als een bedekking aan haar gegeven is" (*ἡ κομὴ ἀντι περιβολαίου δέδοται [αὐτῆ]*). Murphy-O'Connor concludeert, na te hebben vastgesteld dat Paulus de 12 andere keren *κατα* in de genitief (bezitsvorm) gebruikt, dat "het onwaarschijnlijk [is] dat hij dit voorzetsel in de genitief zou hebben toegepast om iets 'rustend op' het hoofd aan te duiden."⁴³ Het verdient de voorkeur om de reguliere betekenis van *κατα* in de genitief te behouden⁴⁴ tenzij iets in de context anders doet vermoeden. Dit normaal gebruik zou op een "tegenovergestelde" betekenis wijzen, en m.b.t. beweging, een beweging weg van.

De meeste vertalers, kijken echter naar v. 7 om een 'lijdend voorwerp' te vinden voor het "losstaande" *ἔχω* (hebben) van vers 4. De betekenis van "bedekking op" in het werkwoord *κατακαλυπτεσθαι* ziende, wordt het ontbrekende voor v. 4 ingevuld om de twee verzen gelijkopgaand te maken. De *καλυπτω* woordgroep moet echter nader onderzocht worden.

Als we eerst naar de Lxx (Septuagint) kijken, zien we de voor Paulus geoorloofde betekenisruimte, als hij deze term waarmee hij vertrouwd was, gebruikte. Leviticus 13:45 beschrijft de tekens die een melaatse publiekelijk als onrein liet zien. Eén daarvan is loshangend haar. De Lxx vertaalt het

Hebrew פְּרוּעַ (*paru`a*) by, the same word used in 1Cor 11:5 rendered "uncovered" by most translations. Here is a valid parallel which shows that the noun ἀκατακάλυπτος could be referring to hair that was let down. The Talmud uses the same Hebrew term, פְּרוּעַ, to describe long hair on a priest which was forbidden under penalty of death.⁴⁵

The Mishnah clearly teaches that it was forbidden for a woman to be in a public place with her hair down. In fact, such an act was grounds for divorce:

And these are they that are divorced without their *marriage settlement*: she who transgresses the Law of Moses and Jewish custom ... And what is here meant by Jewish custom?—If she go forth with her hair loose [יִצְאָה וְרֵאשָׁה פְּרוּעָה]...⁴⁶

Furthermore, a shorn woman was despised, since the cutting of the hair was considered a sign of object uncleanness. In a Mishnah concerning the right of a husband to annul the vow of his wife, we read:

but concerning the cutting off the hair in uncleanness he may nullify, because he may say, 'I have no pleasure in an untidy woman.' Rabbi says, He may absolve even in the case concerning the cutting off the hair in cleanness, since he may say, 'I have no delight in a shorn woman.'⁴⁷

The Lxx of Numbers 5:18 may also be instructive for our study. In the water ordeal for a woman accused of adultery, the Torah commands וּפְרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה (literally) "let go the woman's head." The Lxx reads καὶ ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς, utilizing the same καλυπτω word-group found in 1Cor 11. Hurley states that

ἀκατακάλυπτος occurs only in the adjectival form. Verbal forms of פְּרַע must therefore be rendered by alternative verbs. The Greek translator of this section has chosen ἀποκαλύπω.⁴⁸

Here we have an indication that in the Hebrew culture a woman with hair kept up on her head was marked as married and under the authority of her husband. Letting her hair down in the water ritual marked her as indecent in her relationship of marriage. If she were found

Hebreeuwse פְּרוּעַ (*paru`a*) door, hetzelfde woord dat in 1 Kor 11:5 wordt gebruikt en door de meeste vertalingen met "onbedekt" wordt vertaald. Hier is een geldig parallel waaruit blijkt dat het zelfstandig naamwoord ἀκατακάλυπτος kan verwijzen naar haar dat neergelaten was. De *Talmoed* gebruikt dezelfde Hebreeuwse term, פְּרוּעַ, om lang haar te beschrijven bij een priester, dat op straffe van de dood verboden was.⁴⁵

De *Misjna* leert duidelijk dat het voor een **vrouw** verboden was om met **naar beneden hangend haar** in een openbare plaats te komen. In feite was een dergelijke daad reden voor echtscheiding:

En dit zijn zij, die los van hun *huwelijkscontract* gescheiden worden: zij die de wet van Mozes en Joodse gewoonte overtreden ... En wat wordt hier met Joodse gewoonte bedoeld? - Als zij naar buiten gaat met haar **haren los** [יִצְאָה וְרֵאשָׁה פְּרוּעָה]...⁴⁶

Bovendien werd een **kaalgeschoren vrouw** veracht, omdat het afsnijden van het haar als een teken van **object onreinheid** werd beschouwd. In een *Misjna* over het recht van een echtgenoot om de gelofte van zijn vrouw te vernietigen, lezen we:

maar betreffende het afsnijden van de haren kan hij bij onreinheid nietig verklaren, omdat hij kan zeggen: 'Ik heb geen lust in een slordige vrouw.' Rabbi zegt, Hij kan zelfs bij reinheid ontheffen in de zaak betreffende het afsnijden van de haren, want hij kan zeggen: 'Ik heb geen behagen in een kaalgeschoren vrouw.'⁴⁷

Ook de Lxx van Numeri 5:18 kan voor ons onderzoek leerzaam zijn. In de waterbeproeving voor een vrouw beschuldigd van overspel, gebied de Thora וּפְרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה (letterlijk) "laat het hoofd van de vrouw gaan." De Lxx leest καὶ ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικὸς, met gebruikmaking van dezelfde καλυπτω woordgroep als in 1Cor 11 gevonden. Hurley stelt dat

ἀκατακάλυπτος komt alleen voor in de bijvoeglijke vorm. Werkwoordsvormen van פְּרַע moeten daarom met alternatieve werkwoorden worden vertaald. De Griekse vertaler van dit deel heeft voor ἀποκαλύπω gekozen.⁴⁸

Hier hebben we een indicatie dat in de Hebreeuwse cultuur een **vrouw met opgestoken haar** als **getrouwd en onder het gezag van haar man staande** werd gekenmerkt. Bij het waterritueel haar **haren neerlaten markeerde haar als onfatsoenlijk in haar huwelijksrelatie**. Als ze

innocent, her hair would again be put upon her head. Once again, the Mishnah corroborates this cultural custom. In a section dealing with marriage settlements, the dispute of whether a woman was wed as a virgin or not is settled by consideration of her hair as she was carried to the ceremony:

If a woman became a widow or were divorced and says, 'Thou hast wed me as a virgin,' and he says, 'Not so, but I wedded thee when thou was a widow,' if there be witnesses that she had gone forth in the virginal bridal litter and with the hair of her head loose [פְּרוּעָה], her *marriage settlement* is two hundred.⁴⁹

Hair which was loose or disheveled marked an unmarried woman. Conversely, a married woman maintained her hair braided upon her head as a sign of her position as a wife in the community. The Talmud records the testimony of a pious mother of two priests who confessed that "the beams of my house have never seen my bare head."⁵⁰ If it is wrong to go out in the street with one's hair loosened, then the fence around the Torah would be to always have one's hair up in braids. Such was the thinking of this pious woman.

The data thus far gathered gives a basis for suggesting that what Paul is dealing with in this entire passage is hair and not head coverings. ἀκατακάλυπτος of v. 5 would correspond to the same word used by the Lxx in Lev. 13:45 for *hair that is let down*. Conversely, ἀκατακάλυπτοι of v. 6 would envision a woman with her hair upon her head, a symbol of the authority she has as a married woman (v. 10). A man, however, is not allowed to have long hair, whether hanging loose or braided (v. 7). In a pagan culture⁵¹ where long hair on a man was a sure mark of sexual deviancy, this is understandable. It would seem clear that Paul considered the Nazirite vow to be an exception.

That Paul has hair length on his mind is evident from the passage. In v. 6 he contrasts the woman who has her hair loosened with the woman who has her head shaved. This is understandable if loosened hair was, in the Hebrew culture, a public announcement of virginity and in that sense a statement of availability, while at the same time a woman whose head was shaved was one who was, for one reason or another, dishonorable. V. 14 puts the idea of man's long hair in juxtaposition

onschuldig werd bevonden, zouden haar haren opnieuw opgestoken worden. Nogmaals, de *Misjna* bevestigt dit culturele gebruik. In een hoofdstuk over huwelijkscontracten, wordt het geschil of een vrouw al dan niet als een maagd werd gehuwd, vastgesteld aan de hand van haar haren als ze naar de ceremonie werd gebracht:

Als een vrouw een weduwe werd of gescheiden werd en zegt: 'Gij hebt mij als een maagd gehuwd,' en hij zegt, 'Niet waar; maar ik huwde u toen gij een weduwe waart,' als er getuigen zijn dat zij naar het maagdelijk bruidsbed was gegaan en **met het hoofdhaar los** [פְּרוּעָה], kost haar *huwelijkscontract* tweehonderd.⁴⁹

Haar, dat los of verward was, kenmerkte een **ongehuwde vrouw**. Omgekeerd, **een getrouwde vrouw had haar haren gevlochten op haar hoofd** als een teken van haar positie als vrouw in de gemeenschap. De *Talmoed* geeft het getuigenis weer van een vrome moeder van twee priesters die "de balken van mijn huis zagen nog nooit mijn ontblote hoofd" beleed.⁵⁰ Als het verkeerd is om op straat te komen met de haren los, dan zou het hek rond de Thora erin bestaan om altijd je haar in vlechten op te steken. Dat was het denken van deze vrome vrouw. De tot nu toe verzamelde gegevens geven een basis om te vermoeden dat waar Paulus het in deze hele passage over heeft, haar is en niet hoofdbedekking. ἀκατακάλυπτος van vers 5 kan overeenstemmen met hetzelfde woord door de Lxx in Lev. 13:45 gebruikt voor *haar dat is neergelaten*. ἀκατακάλυπτοι van vers 6 zou daarentegen een vrouw voor ogen hebben met haar **haren bovenop haar hoofd**, een symbool van de autoriteit die ze als **getrouwde vrouw** heeft (v. 10). Een man is echter niet toegestaan om lang haar te hebben, niet loshangend noch gevlochten (v. 7). In een heidense cultuur⁵¹ waar lange haren bij een man een duidelijk teken van afwijkend seksueel gedrag was, is dit begrijpelijk. Het lijkt vanzelfsprekend dat Paulus de Nazireeër gelofte als een uitzondering beschouwde. Dat Paulus de haarlengte in gedachten heeft is duidelijk vanuit de passage. In vers 6 maakt hij de vergelijking tussen de vrouw met haar haren los en de vrouw met geschoren hoofd. Dit is begrijpelijk als **los haar**, in de Hebreeuwse cultuur, **een openbare aankondiging van maagdelijkheid** was en in die zin een verklaring van **beschikbaarheid**, terwijl toch een vrouw met een **kaalgeschoren** hoofd voor de een of andere reden **oneervol** was. Vers 14 plaatst de man met lang haar naast een vrouw met los

with a woman whose hair is let loose, both of which are undesirable.

1 Kor.11: (HSV) 13 *Oordeel bij uzelf: is het gepast dat een vrouw met onbedekt (ἀκατακάλυπτος, verwijzend naar loshangend, zie hoger) hoofd tot God bidt? 14 Of leert ook de natuur zelf u niet dat als een man lang haar draagt, het een oneer voor hem is?*

V. 15, however, suggests that a woman's long hair (κομη), when braided up on her head, functions for her in the place of a cloth for covering. It seems quite possible that Paul's concern in this passage is how men and women wear their hair, and what the hair-styles say within the culture.

Martin⁵² has made an interesting suggestion by noticing that there are two forms of the imperative used in v. 6, one aorist and one present. He shows that Paul consistently uses the present imperative to denote an action of unlimited extension or habitual occurrence, while the aorist is used to describe a specific action, limited in duration. Considering that there might well have been those converts who entered the assembly with shorn heads, Martin suggests this translation:

For if a woman is not covered (does not have long hair) then let her remain cropped (for the time being; κειρασθω, aorist imperative with cessative force, referring to a particular situation), but since it is a shame for a woman to be cropped or shorn let her become covered (i.e., let her hair grow again; κατακαλυπτεσθω (present imperative for a non-terminative, inchoative action).⁵³

Finally, in v. 15 Paul states unequivocally that a woman's long hair takes the place of a head covering, περιβολαιου ("cloak," "covering," "wrap") being the only time in the entire section an actual piece of clothing is mentioned. This is in contrast to v. 14 where a man is not to have "long hair" (κομη).⁵⁴

Summary

Several indications show beyond reasonable doubt that Paul is using κατακαλυπτω and related terms to refer to long hair.

First, he uses it in contrast to the man who is forbidden to have long hair (v. 4, 14).

Secondly, he contrasts ἀκατακάλυπτο with being shorn. There is only one antithesis of being

haar (v. 13), iets wat in beide gevallen ongewenst is.

V. 15, echter doet vermoeden dat lang haar bij een vrouw (κομη), indien bovenop haar hoofd gevlochten, voor haar als een doek ter afdekking functioneert. Het lijkt zeer wel mogelijk dat in deze passage Paulus' bezorgdheid de manier betreft waarop mannen en vrouwen hun haar dragen, en wat de haarstijlen binnen de cultuur uitdrukken.

Martin⁵² heeft een interessante gedachte gegeven door op te merken dat er twee vormen van de "gebiedende wijs" in vers 6 gebruikt worden, een "aoristus" (als voltooid) en een "present" (als bezig). Hij laat zien dat Paulus consequent de "tegenwoordige" imperatief gebruikt om een actie die voortduurt of gewone gebeurtenis aan te geven, terwijl de "aoristus" gebruikt wordt om een specifieke actie, beperkt in de tijd, te beschrijven. Overwegend dat het goed mogelijk was dat er bekeerlingen met geschoren hoofden de samenkomst binnen kwamen, stelt Martin volgende vertaling voor:

Want indien een vrouw niet gedekt is (geen lang haar heeft) laat haar dan kortgeknipt blijven (voor nu, κειρασθω, gebiedende aoristus met stoppende kracht, verwijzend naar een bepaalde situatie), maar aangezien het een schande voor een vrouw is om bijgesneden of geschoren te zijn, laat haar bedekt worden (d.w.z., laat haar haren weer groeien; κατακαλυπτεσθω (gebiedende present voor een niet-eindigende, beginnende actie).⁵³

Tot slot stelt Paulus in vers 15 ondubbelzinnig dat **lang haar bij een vrouw** de plaats van een **hoofddekseel**, περιβολαιου ("mantel", "bedekking", "omhulling") inneemt; de enige keer in het hele gedeelte zijnde dat een echt kledingstuk wordt genoemd. Dit staat tegenover v. 14 waar een man geen "lang haar" (κομη) mag hebben.⁵⁴

Samenvatting

Vershillende indicaties maken dat er geen aanvaardbare twijfel bestaat dat Paulus κατακαλυπτω en verwante termen gebruikt om naar lang haar te verwijzen.

In de 1ste plaats gebruikt hij het in contrast met de man bij wie het verboden is om lang haar te hebben (v. 4, 14).

In de 2de plaats, contrasteert hij ἀκατακάλυπτο met geschoren zijn. Er is slechts één tegengestelde

shorn, that is to have long hair. Covering a shorn head does not negate its state of being shorn. On the parallel with the Lxx use of this word, as well as the cultural aspects of women's hair in the Hebrew society, it seems most probable that the meaning is "loosed," "hanging down," which is what Paul prohibits for the man.

Thirdly, nowhere in the passage is any word used for a material veil or head-dress, except in v. 15, where the woman's hair is said to be given in the place of that item of dress.

Fourthly, since the forms of the verb κατακαλυπτω found in vv. 6 and 7 are not constructed with an indirect object, it is best to take them as passives.⁵⁵

Finally, if a piece of cloth or veil is what Paul had in mind, one would expect him to use some more explicit term for "unveiled," such as γυμνοκεφαλος, "bear-headed," on the analogy of "bear-footed" as in ἐν τριβόλοις γυμνοῖς ποσὶ περιπατεῖν, "to walk barefooted among thorns."⁵⁶

Conclusion

Paul is not referring to head coverings in this passage. As such, he was not requiring the congregation at Corinth to abandon the Jewish tradition for men to cover their heads when praying. He was, however, reinforcing a Jewish perspective on the husband/wife relationship in which the wife receives a position of authority in the community by virtue of her marriage relationship. He also was stressing the importance of marking the distinction between male and female and the God-given roles each is to perform within the believing community.

Aan het eind ...

Vond je het moeilijk om 1 Kor. 11 op een joodse manier te benaderen? Dan rest natuurlijk de vraag hoe jij jezelf dan ziet aansluiten bij het Israël Gods (Gal.6:16) om te komen tot die ene kudde van de Here (Joh.10:16)? Of maakt dat niet uit? Paulus schrijft aan de Efeziërs in hoofdstuk 2:11-13 (HSV) *Bedenk daarom dat u die voorheen heidenen was in het vlees en die onbesnedenen genoemd werd ... dat u in die tijd zonder Christus was, **vervreemd van het burgerschap van Israël** en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte. U had geen hoop en was zonder God in de wereld. Maar nu, in Christus Jezus, bent u, **die voorheen veraf was**, door het bloed van Christus **dichtbij gekomen**.* Als Paulus het heeft over "dichtbij gekomen"; bedoelt hij daarmee dan niet hetzelfde als "geënt zijn op het gelovige **jodendom**" (Rom.11)? Hoe belangrijk is het om je bewust te zijn van je binding met je joodse broeders/zusters? Heb je als vrouw moeite om te laten blijken dat je vrouw ben en getrouwd? Heb je als man moeite om voor je God een hoofdbedekking toe te passen? God alleszins niet (Ex.28:4; ...).

van geschoren zijn, dat is lang haar hebben. Een kaalgeschoren hoofd bedekken doet niets af aan de toestand van geschoren zijn. Zowel het gebruik van dit woord bij de Lxx, als de culturele aspecten van vrouwenhaar in de Hebreeuwse samenleving, lijkt het meest waarschijnlijk dat het "losgelaten", "neerhangen" is, wat Paulus voor de man verbiedt.

Ten 3de wordt nergens in de passage enig woord gerept over een stoffelijke sluier of hoofddoek, behalve in vers 15, waar van het haar van de vrouw gezegd wordt dat het gegeven is in de plaats van dat kledingattribuut.

Ten 4de, omdat de vormen van het werkwoord κατακαλυπτω gevonden in vv. 6 en 7 niet met een meewerkend voorwerp zijn opgebouwd, is het beter om ze als "lijdend voorwerpen" te beschouwen.⁵⁵

Tenslotte, als Paulus een stuk doek of sluier in gedachten had, zou men verwachten dat hij een wat meer expliciete term voor "ongesluierd" gebruikte zoals, "blootshoofd," naar analogie met "blootsvoets", zoals in ἐν τριβόλοις γυμνοῖς ποσὶ περιπατεῖν "bij doornen op blote voeten lopen."⁵⁶

Conclusie

Paulus verwijst in deze passage niet naar hoofdbedekkingen. Als zodanig was hij de gemeente te Korinthe niet aan het dwingen om de joodse traditie voor mannen, om hun hoofd te bedekken tijdens het bidden, los te laten. Hij was echter bezig een Joods perspectief op de man/vrouw relatie te versterken waarin de vrouw een positie van autoriteit in de gemeente ontvangt op grond van haar huwelijksrelatie. Hij was ook het belang, van het onderscheid duidelijk maken tussen mannelijk en vrouwelijk en de door God gegeven rollen die ieder moet vervullen binnen de gelovige gemeenschap, aan het benadrukken.

1. *Legatio ad Caium* xxxv1.281. See comments of J. Murphy-O'Conner, "Corinth" in *The Anchor Bible Dictionary*, 6 vols., (Doubleday, 1992), 1:1138.
2. Cf. Deissmann, *Light from the Ancient East* (London, 1927) p. 16, n.7; G. Ernest Wright, *Biblical Archaeology* (Phil, 1957), p. 261. (Wright does not consider it to be from the 1st century synagogue in which Paul taught.) The inscription on the lintel reads [ETNA]I'S/FH EB[PAION]
3. *Die Gnosis in Korinth. Eine Untersuchung zo den Korintherbriefen* (1956); noted in Donald Guthrie, *New Testament Introduction* (InterVarsity, 1973), p. 422.
4. as upholding Paul's right to be sustained by the Corinthians (1 Cor 9:8); as requiring order in the assembly (1 Cor 14:12); as requiring silence of women in specific circumstances (1 Cor 14:34).
5. 11:2; 15:3; cf. 7:10; 9:14; 11:23; 14:37.
6. cf. D. Daube, "Pauline Contributions to a Pluralistic Culture" in *Jesus and Man's Hope*, D. G. Miller & D. Y. Hadidian, eds. (Pittsburgh, 1971) in which he shows that 1Cor 7:12-16 is nothing more than a reworked section of what became the Mishnah.
7. Peter J. Tomson, *Paul and the Jewish Law in Compendia Rerum Judaicarum ad Novum Testamentum* (Van Gorcum/ Fortress, 1990), 73-86.
8. *Ibid.*, 75-76.
9. Ex 28:4, 39; 39:28; Lev 16:4.
10. Ex 28:36.
11. Ex 29:6.
12. Josephus, himself a priest, describes the priestly garments of the 2nd Temple in detail, and includes the turban, *Antiq.* 3.153, 156, 157. Note the fine discussion in E. P. Sanders, *Judaism: Practice and Belief 63 BCE-66 CE* (Trinity Press International, 1992), 92-102.
13. The fact that this is the standard and widespread interpretation of the 1Cor 11 text underscores once again that the NT is often interpreted through Gentile eyes, when it ought to be read as much as possible through the eyes of the Jewish culture and mindset which authored it in the first place.
14. Jerome Murphy-O'Conner, "Sex and Logic in 1 Corinthians 11:2-16", *CBQ* 42(1980), 485.
15. In Deut 22:12 the term *in'?'14* (*g 'dilim*), "tassel" is used rather than *nrg*, "tuft, group of threads, tassel." The two terms doubtlessly describe the same item. The Lxx uses *κπάο ῥῥε8α* to translate *nrg* while Onkelos employs *rmorn*.
16. Douglas R. Edwards, "Dress and Ornamentation" in *Anchor Bible Dictionary*, 6 vols. (Doubleday, 1992) 2:233; cf. *b.Shabbat 147a*.
17. ANEP, 120-22, 290-91.
18. W. O. E. Oesterley and G. H. Box, *The Religion and Worship of the Synagogue* (Pitman, 1911), 451.
19. Greek LOT Lov.
20. Edwards, *Ibid.*, 236.
21. Note the scientific discussion of the dye in Irving Ziderman, "First Identification of Authentic Tekelet," *BASOR* 265, 25-33.
22. Y. Yadin, *The Finds from the Bar Kokhba Period in the Cave of the Letters* (Jerusalem, 1963), 223.
23. Y. Yadin, *Masada* (Random House, 1966), 154.
24. Marie-Henriette Gates, "Dura-Europos: A Fortress of Syro-Mesopotamian Art", *BA* 47.3 (Sept., 1984), 175.
25. Mid. Rab. *Leviticus* xxiii.6 (p. 365-66 in the English edition).
26. Judah Goldin, trans. *The Fathers According to Rabbi Nathan [Abot deRabbi Natan]*, (Yale, 1955), 45.
27. Mid. Rab. *Ecclesiastes* 11.15 [p. 66]; IV.1 [p. 111].
28. On the term "phylactery" (*clytAaK Triplov*) as misapplied to *tefillin*, see my paper "The Term Rabbi in the Gospels" (read at the NW Regional ETS Meeting, 1992), 7-9.
29. Mid. Rab *Exodus*. 27; Mid. Rab. *Numbers* 8.
30. *b.Berachot 47a*; *b.Sotah 22a*.
31. James B. Hurley, "Did Paul Require Veils or the Silene of Women? A Consideration of 1 Cor. 11:2-16 and 1 Cor 14:33b-36", *WT.135* (1973), 195. He basis this statement primarily on the work of E. Goodenough, *Jewish Symbols in the Greco-Roman Period* (Bollingen Series), (New York: Pantheon Books, 1956), 10 vols.
32. John Lightfoot *Horae Hebraicae Et Talmudicae*, 4 vol. (Oxford, 1859), 4:232ff. [Baker Reprint, 1979]
33. cf. Ex 14:8; Num 15:30; Jud 5:1.
34. M. Jastrow, *Dictionary of the Talmud* (Horev, 1903), 248,
35. Ismar Elbogen, *Jewish Liturgy: A Comprehensive History*, Raymond Scheindlin, trans. (JPS, 1993), 380.
36. From the verses recited when entering the synagogue: Num 24:5; Ps 5:8; 26:8; 69:14.
37. *b Xiddushin 31a*.
38. *b.Shabbat 156b*.
39. *b.Berachot 24b*.
40. I recognize the danger in attempting to describe 1 st Century practice by citation from the Talmuds. However, in the face of very little extant literature which would describe synagogue practice of the 1 st Century, we are often left to the suggestions which the later Mishnah and Talmuds make. If these suggestions parallel other extant data, then we may assume they are corroborative.
41. Note the comment of Derret: "First, men and women kept the head covered in prayer (we must leave aside the practice dving mourning, as it is irrelevant), until (as is evident) the church broke away from the synagogue, and, on doctrinal grounds, took up the custom (which the Greeks would welcome) of praying bareheaded: that is to say, the males did." J. Duncan M. Derret, "Religious Hair" in *Studies in the New Testament* (Brill, 1977), 171.

42. The work by Richard Oster ("When Men Wore Veils to Worship: The Historical Context of 1 Corinthians 11.4," *NTS* 34 (1988), 481-505) in which he asserts, "Efforts to view the Corinthian men as wearing the Jewish tallith or yarmulke distort the historical use of the prayer shawl by Jewish men" (p. 487) is not convincing. His only source of information for such a bold statement is Strack and Billerbeck, who, though often cited, have been shown to be less than reliable. (See E. P. Sanders, "Defending the Indefensible," *JBL* 210/3 (1991), 463-477 in which he gives many examples of Strack and Billerbeck's errors.) Furthermore, to attempt to understand the Corinthian situation from strictly Roman and Greek sources is to overlook the fact that though Corinth was a thorough-going Roman city, the congregation in Corinth was still very Jewish in its theology, perspective, and worship. It seems incredible that anyone should suggest that Homer and Plutarch have more to say by way of exegesis of this passage than do the Jewish sources out of which it was born.
43. Op. cit., "Sex and Logic," p. 484.
44. *BDAG* has for the first meaning of Karet with the genitive: "of place—a. down from something" ad loc., p. 511.
45. b.*Ta'anit* 17b.
46. m.*Ketubot* 7.6.
47. m.*Nazir* 4.5.
48. Hurley, Op. cit., 199.
49. m.*Ketubot* 2.1.
50. b.*Yoma* 47a.
51. The Greek it seems to me, might be stretched to include the concept of "culture" if one considers that the term can describe the natural order of things as inherited from one's forefathers. Cf. *BDAG*, pp. 1069-70.
52. William J. Martin, "1 Corinthians 11:2-16: An Interpretation" in *Apostolic History and the Gospel: Biblical and Historical Essays presented to F. F. Bruce on his 60th Birthday* (Eerdmans, 1970), 231-237.
53. *Ibid.*, p. 239.
54. Cf. Ezek 44:18-20 where a number of words parallel to this section are used in describing the hair and headgear of the priests in the New Temple.
55. Martin, Op. cit., p. 233.
56. Hermas, *Similitudes* 9, 20, 3 (cf. *BDAG*, ad loc "Τρεπυράρεο," p. 803.

Bibliography of Materials Consulted
Articles & Individual Studies

- Daube, D. "Pauline Contributions to a Pluralistic Culture" in *Jesus and Man's Hope*, D. G. Miller & D. Y. Hadidian, eds., Pittsburgh, 1971.
- Derrett, J. Duncan M. "Religious Hair" in *Studies in the New Testament*, E. J. Brill, 1977.
- Edwards, Douglas R. "Dress and Ornamentation" in *The Anchor Bible Dictionary*, 6 vols., Doubleday, 1992.
- Hooker, M. D. "Authority on Her Head: An Examination of 1 Cor XI.10," *NTS* 10, 410-16.
- Hurley, James B. "Did Paul Require Veils or the Silence of Women? A Consideration of 1 Cor 11:2-16 and 1 Cor 14:33b-36," *WTJ* 35(1973), 190-220.
- Martin, William J. "1 Corinthians 11:2-16: An Interpretation" in *Apostolic History and the Gospel*, Gasque, W. Ward and Martin, Ralph P., eds., Eerdmans, 1970.
- Murphy-O'Conner, Jerome. "The Non-Pauline Character of 1 Corinthians 11:2-16?," *JBL* 95/4 (1976), 615-21.
- Murphy-O'Conner, Jerome. "Sex and Logic in 1 Corinthians 11:2-16," *CBQ* 42(1980), 482-500.
- Murphy-O'Conner, Jerome. "1 Corinthians 11:2-16 Once Again," *CBQ* 50(1988), 265-274.
- Oster, Richard. "When Men Wore Veils to Worship: The Historical Context of 1 Corinthians 11.4," *NTS* 34(1988), 481-505.
- Thompson, Cynthia L., "Hairstyles, Head-Coverings, and St. Paul: Portraits from Roman Corinth," *BA* 51.2 (June, 1988), 99-115.
- Walker, Wm. O. Jr. "1 Corinthians 11:2-16 and Paul's Views Regarding Women," *JBL* 94, 94-110.
- Walker, Wm. O. Jr., "The Vocabulary of 1 Corinthians 11:3-16: Pauline or non-Pauline?," *JSNT* 35(1989), 75-88.
- Walke, Bruce K. "1 Corinthians 11:2-16: An Interpretation," *BibSac* 135:537, Jan-Mar, 1978.
- Weeks, Noel. "Of Silence and Head Covering," *WTJ* 35(1973).
- Wilson, Kenneth T. "Should Women Wear Headcoverings?" *BibSac* 148:592, Oct-Dec., 1991.
- Zideman, Irving. "First Identification of Authentic *Tekelet*," *BASOR* 265, 25-33.